

Jaarverslag 2023

Steden maken het verschil!

Stedennetwerk
G40

Voorwoord

Vorig jaar schreef ik nog dat na geruime tijd onderhandelen een nieuw kabinet was gevormd. Inmiddels weten we dat dit geen lang leven beschoren was. En zelfs op het moment van dit schrijven zitten we nog in een demissionaire periode. Dat had (en heeft) ook gevolgen voor ons werk. Naast uiteraard de niet aflatende inzet op lopende dossiers (en dat zijn er vele) hebben wij onze belangrijkste boodschappen samen met de pijlers en themagroepen in een overzicht ondergebracht. Wij hebben dit ruim voor de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 22 november aan de deelnemende partijen aangeboden.

Zoals gezegd zijn er veel dossiers waar we als G40 direct bij betrokken zijn. In dit jaarverslag is daarvan de bloemlezing te vinden. Ik noem enkele opvallende zaken daarin.

In de pijler ‘Economie en werk’ is onze inzet voor MKB-ondersteuning toonaangevend. Een hoogtepunt was het aanbieden aan de minister van EZK, in aanwezigheid van koningin Maxima, van het ‘Actieplan MKB-dienstverlening’. We werkten ook samen met het ministerie van EZK en droegen daarmee bij aan het programma ‘Ruimte voor economie’ van het ministerie. In gesprekken met het ministerie van SZW hebben we het over de arbeidsmarktstructuur. Het gesprek gaat over de rol van (centrum) gemeenten en wat nodig is om de mogelijkheden voor arbeidsmarkt-regio’s daadwerkelijk te verbeteren.

De pijler ‘Sociaal’ zag zich samen met VNG, Divosa en andere gemeentelijke netwerken gesteld voor de actualisering van de propositie

‘De winst van het sociaal domein’. Dat werd ‘De waarde van het sociaal domein’. Deze invloedrijke propositie is langs drie grote thema’s ingericht: bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezond samenleven. Op het vlak van ‘asiel’ hebben we samen met de VNG en G4 een succesvolle lobby gevoerd om verlengde opvang en begeleiding tot 21 jaar voor ‘alleenstaande minderjarige vreemdelingen’ mogelijk te maken. En natuurlijk zien we de problemen die groepen mensen hebben om rond te komen. We hebben daarom het manifest ‘Geen pleisters meer!’ opgesteld en aan de Tweede Kamer aanboden.

In de pijler Fysiek valt natuurlijk direct het mede door de G40 ondertekende manifest ‘Het nieuwe normaal’ op. Daarin steunen we als G40 het versnellen van de ontwikkeling om circulair te bouwen. Ook tekenden we de ‘Uitvoeringsagenda wonen’ waarin met een veelheid aan partners hun commitment aan het bouwen van 100.000 woningen afspraken. Op het vlak van ‘duurzaamheid’ waren we in hoge mate zichtbaar. Een erg goed georganiseerd proces leidde tot drie position papers van de G40: ‘Verduurzamen en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving’, ‘Rechtvaardige energietransitie’ en ‘Wet collectieve warmtevoorziening’. En ik noem graag de betrokkenheid van zeven van onze steden bij het Dutch Metropolitan Innovation-ecosysteem waarvoor door de adviescommissie Nationaal Groeifonds middelen beschikbaar zijn gesteld.

Apart meld ik dat we eind van het jaar ‘migratie’ ook als belangrijk thema voor de G40 hebben aangemerkt. Naast de praktische gevolgen voor onze steden leidt met name ‘arbeidsmigratie’ tot de principiële vraag welk type

economie we willen zijn. En hoe hebben we daar als stadsbesturen invloed op? Het rapport 'Gematigde groei' van de Staatscommissie Demografische Ontwikkeling 2050 van januari 2024 en diverse wetenschappelijke inzichten helpen ons bij het scherp krijgen van onze positie daarin. Een volgende stap maken we met elkaar tijdens de netwerkdag op 29 mei 2024 in Zaanstad.

Op het vlak van bestuurlijke verhoudingen lieten we ons ook niet onbetuigd. We zitten goed aan tafel bij het ministerie van BZK en brengen daar de punten in uit ons position paper 'Interbestuurlijke samenwerking'. Dat doen we ook in gesprekken over de 'Actieagenda sterk bestuur' en 'Elke regio telt!' Juist de erkenning van de speciale positie die we als steden (in de regio) hebben, verdient in onze ogen meer aandacht.

De gemeentefinanciën waren ook in 2023 een natuurlijk niet aflatend punt van aandacht. Onder andere de onbalans tussen taken en middelen, het dreigende financiële ravijn vanaf 2026 en de opschalingskorting leggen een hypotheek op de positie van onze steden en de voorzieningen daarin. Daarmee trekken uiteindelijk onze inwoners aan het kortste eind. En niet alleen onze eigen inwoners. Gezien onze centrumfunctie straalt dit uit naar de hele regio. Wat ons betreft gaat de VNG scherp de onderhandelingen met het kabinet in.

Natuurlijk kunnen we ons werk alleen maar doen door partnerschap aan te gaan met andere organisaties. We zien dat er allerlei coalities tot stand komen waarbij we elkaar de helpende hand bieden. En dat is ook bij uitstek de kracht van ons netwerk. Veel kennis en praktijkervaring bij onszelf en de uitgebreide netwerken van onze bestuurders zijn

zeer aantrekkelijk voor beleidsbepalers in Den Haag. We merken dat het beroep op onze organisatie hand-over-hand toeneemt. Daarin zit ook het belang van het convenant dat we eind 2022 met Platform31 afsloten. Platform31 verzorgt voor ons de noodzakelijke kennis voor onze werkzaamheden.

En dan onze bijeenkomsten: deze bloeien! Naast de drie bestuurlijke netwerkdagen in Haarlem, Amersfoort en Hengelo waren er inmiddels drie minstens net zo goed bezochte ambtelijke netwerkdagen in Amersfoort, Zaanstad en 's-Hertogenbosch. Het informele karakter van de ontmoetingen, sprekers van naam, de bundeling van kennis en ervaringen en meer dan uitstekend gastheerschap van de ontvangende steden staan hiervoor garant. De 'hoogmis' van de G40 werd zo'n bijeenkomst ooit genoemd. Dat kan ik alleen maar beamen. We gaan er natuurlijk onverkort mee door waarbij we de ambitie hebben om deze steeds meer thematisch in te richten. Dat betekent op inhoud bruggen bouwen tussen de thema-groepen en de pijlers. In dit jaarverslag is te lezen dat dit op meerdere terreinen al prima loopt. We gaan dit verder ontwikkelen in de overtuiging dat we hiermee meerwaarde bieden voor onszelf en onze partners.

Tot slot. De spanningen op het wereldtoneel zien en voelen we ook in onze steden. Voor ons, als lokale bestuurders, de uitdaging om te bewaken dat er ruimte is voor debat en tegelijkertijd daarin onderling respect de boventoon blijft voeren. Respect dat wat mij betreft ook in het huidige politieke landschap de rode draad in alle gesprekken móet blijven.

Paul Depla, voorzitter G40 Stedennetwerk

Public affairs

Naast belangenbehartiging door de pijlers en themagroepen stond 2023 in het teken van herkenbare G40-lobbyboodschappen. Na een aanbesteding is gekozen voor het bureau Wepublic om de G40 hierbij te ondersteunen. Wepublic verzorgt de parlementaire monitoring voor de G40 en heeft met het Dagelijks Bestuur en het netwerk gewerkt aan een agenda voor onze Public Affairs. Hierin zijn onderscheidende stedelijk speerpunten gekozen om als G40 extra zichtbaar op te zijn in de belangenbehartiging. Daarnaast is er na de val van het Kabinet inzet gepleegd richting de programmacommissies met G40-[verkiezingsboodschappen](#) voor de Tweede Kamerverkiezingen.

Waar nodig heeft de G40 de belangenbehartiging door de VNG kracht bijgezet. Voorbeelden daarvan zijn de [videoboodschap](#) aan de Tweede Kamer met inbreng voor de behandeling van de Voorjaarsnota en de G40-bijdrage aan de VNG-lobby op het niet-controversieel verklaren van dossiers.

Pijler Werk en economie

Algemeen

De belangrijkste thema's voor de pijler in 2023 waren 'MKB-dienstverlening', 'Ruimte voor werken' en 'Uitbreiding van de arbeidsmarkt-infrastructuur'. In 2023 hebben we elkaar weer fysiek ontmoet tijdens de netwerkdagen. Andere hoogtepunten waren het symposium *De kracht van de regio* met het UWV op 14 april in Apeldoorn en het aanbieden van het actieplan MKB-dienstverlening met koningin Maxima op 15 november. We verstevigden de contacten met het ministerie van EZK en bestendigden de contacten met het ministerie van SZW.

Thema MKB en economische vernieuwing

Woensdag 15 november is in aanwezigheid van koningin Maxima het '[Actieprogramma MKB dienstverlening](#)' aangeboden aan minister Adriaansens. Wethouder Yvonne Salvino en Denis Cromptvoets van de themagroep MKB en economische vernieuwing waren erbij. De G40-themagroep MKB had een belangrijke rol bij de totstandkoming van het actieplan. Zes G40-steden nemen het voortouw in een dienstverlening die het brede MKB ondersteunt in het ontwikkelen van een verdienmodel in de circulaire, inclusieve en digitale economie van morgen. Het gaat om de regio's Apeldoorn-Deventer, Breda, Dordrecht, Sittard-Geleen en Zwolle. De bedoeling is dat meer regio's volgen, zij kunnen leren van de aanpak in de pilotregio's. Het ministerie van EZK, de Kamers van Koophandel, de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland ondersteunen de pilots.

Thema Vitale binnensteden en werklocaties

Mirjam Visscher, directeur Regio en ruimte bij EZK, was gast bij de bestuurlijke netwerkdag in Haarlem. Afgesproken werd om samen te werken op het thema [Ruimte voor economie](#). Platform31 heeft aan de hand van interviews in tien steden in beeld gebracht hoe G40-steden sturen op ruimte voor economie, ambities, knelpunten en mogelijke sturingsmiddelen. De inventarisatie en de conclusies zijn besproken tijdens de bestuurlijke netwerkdag in Amersfoort en ingebracht voor het programma 'Ruimte voor economie' van EZK dat op 13 oktober verscheen. In de samenwerking ligt nu de focus op de aanpak van financiële knelpunten.

Binnensteden bleef ook in 2023 een G40-thema. Wethouder Maarten Burggraaf zit namens de G40 in de landelijke stuurgroep Retailagenda en een aantal steden heeft ingezet op de derde tranche van de Impuls-aanpak winkelgebieden. Op 14 juni is de citydeal 'Dynamische binnensteden' officieel van start gegaan. Zes G40-steden doen hieraan mee. Binnen de G40 worden de mogelijkheden verkend voor samenwerking op het gebied van O-emissiezones.

Thema Sterke keten van leren, werken en ondernemen

In 2023 lag de focus van de themagroep op de uitbreiding van de arbeidsmarktinfrastructuur en de herziening van de Participatiewet. G40-steden spelen een belangrijke rol in de arbeidsmarktregio's, een groot deel van onze steden is centrumgemeente. De resultaten van het symposium met het UWV in april zijn in een brief gedeeld met het ministerie van SZW. Met het ministerie wordt gesproken over uitbreiding van de arbeidsmarktinfrastructuur, een kans om meer inwoners van uitkering of werk naar nieuw werk te begeleiden en een goed werkende

arbeidsmarkt te realiseren voor onze inwoners en bedrijven. Het gesprek gaat over de rol van (centrum)gemeenten en wat nodig is om de mogelijkheden voor arbeidsmarktregio's daadwerkelijk te verbeteren. Hierbij worden ook kleinere centrumgemeenten betrokken. De G40 pleit voor structurele financiering en ontschotting van middelen.

Met het ministerie van SZW wordt ook gesproken over herziening van de Participatiewet. De huidige wet sluit onvoldoende aan bij de gestapelde problematiek van (langdurig) bijstandsgerechtigden, stelt de mens onvoldoende centraal en benadert inwoners met wantrouwen. De G40 pleit voor een nieuwe benadering en een fundamentele herziening van de wet, waar we in 2024 verder invulling aan kunnen geven. Met het ministerie werd ook gesproken over de doorontwikkeling van sociaal werk- naar sociaal ontwikkelbedrijf. In de themagroep kwamen verder aan de orde: energiearmoede, de CAO en een voorstel voor een nationaal Human Capital-fonds. In de tweede helft van 2023 werd bestaanszekerheid een belangrijk politiek thema.

Pijler Sociaal

Algemeen

Vertrouwen was, met de toenemende polarisatie en het afnemende vertrouwen in de overheid in het achterhoofd, een belangrijk thema. Bestuurders hebben het onderwerp ‘Vertrouwen’ verdiept met inspirerende sprekers. Victor Lamme, hoogleraar Cognitieve neurowetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam, expert op het gebied van de rol van bewustzijn in ons gedrag en auteur van onder andere de bestseller ‘De vrije wil bestaat niet’, heeft ons in februari meegenomen in het onderwerp vertrouwen. Op welke ‘knoppen in het brein’ moeten we drukken om het vertrouwen van de inwoners (terug) te winnen? Schrijver en onderzoeker Marije van den Berg besprak in haar boek *De Beleidsbubbel* hoe we uit de beleidsbubbel kunnen stappen en de uitvoerder centraal stellen en ruimte geven die nodig is. De G40 heeft verder dit jaar met VNG, Divosa en andere gemeentelijke netwerken, meegewerkt aan de geactualiseerde propositie ‘[De waarde van het sociaal domein: investeren vereist](#)’. De propositie is langs drie grote thema’s ingericht die nauw met elkaar samenhangen: bestaanszekerheid bieden, kansengelijkheid vergroten en gezond samenleven versterken. We zien een groeiende groep inwoners die nu al lastig rondkomt tot mensen met een middeninkomen die zich zorgen maken over hun financiële toekomst. De vergrijzing zorgt voor zowel meer inwoners met een zorgbehoefte als minder personeel die die zorg kan bieden. Er is een nijpend woningtekort, zeker voor starters en aandachtsgroepen zoals mensen die uitstromen uit instellingen, arbeidsmigranten en statushouders. Langjarige financiële afspraken, een goede onderlinge taakverdeling en voldoende beleidsvrijheid voor gemeenten is nodig. Met deze propositie geven we aan waar we kansen zien om verschil te maken. We stuurden onder andere de informateur en Kamerleden een [pamflet](#) over de propositie.

Thema Zorg Jeugd en Onderwijs

Het doel van de themagroep ZJO is om bestuurders aan betere voorwaarden te helpen voor de uitvoering van gemeentelijk en regionaal beleid op het terrein van Zorg, Jeugd en Onderwijs. Deze afbakening is gekozen in aansluiting op de bestuurlijke VNG-commissie ZJO. Inhoudelijk vertrekpunt is de hierboven genoemde propositie ‘De waarde van het Sociaal domein’. In het werkplan van de themagroep ZJO is de eigen agenda als volgt geordend:

- **Wonen en Zorg op het snijvlak van Bestaanszekerheid en Gezond Leven**

Huisvesten van ouderen (Wozo van BZK) en urgente aandachtsgroepen (wetsvoorstel Regie volkshuisvesting). Samen met themagroepen Woningmarkt en Wonen, welzijn en zorg.

- **Kansengelijkheid verbeteren**

Inclusief onderwijs en aandacht voor de onderwijshuisvesting, de implementatie van de Hervormingsagenda Jeugd, toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming en raakvlak met toegang, sociale wijkteams.

- **Gezond Leven**

De uitvoering van het Integraal Zorg Akkoord, Gezond en Actief Leven Akkoord en het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen. De randvoorwaarden voor domeinoverstijgende samenwerking en ketenzorg in wetgeving en passende financiering, de Houdbaarheid van de Wmo ook in relatie met Wet langdurige zorg in GGZ en ouderenzorg.

- **Toegang en sociale wijkteams**

In de integrale sociale wijkteams komen alle opgaven van bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezond leven op het niveau van de individuele inwoner bij elkaar. Gebiedsgericht, integraal werken. Samenwerking sociaal domein huisarts, onder andere POH Jeugd en verkennend gesprek sociaal domein, huisarts en GGZ.

Op elk van de hierboven genoemde thema's zijn uitvragen gedaan en relevante beleidspraktijken van G40-steden in voorbereidende ambtelijke bijeenkomsten en overleggen omgezet naar goede, scherpe agenda's voor bespreking in de bijeenkomsten met wethouders. Regelmatig zijn daarbij sprekers en gasten 'van buiten' ingevlogen, waaronder ook Martijn Sanders en David Lamas, de beleidsverantwoordelijke directeurs bij het Rijk op thema's als de Onderwijshuisvesting en Toekomstscenario's Jeugdbescherming. Ook is de themagroep in gesprek gegaan met Joris van Eijck, lid van de Raad van State en opsteller van het rapport [Met de stroom mee](#). Daarin staan voorstellen voor een duurzaam stelsel van zorg en ondersteuning in ons land. In totaal zijn zestig wethouders betrokken en rond de 150 adviseurs en strategen. Zij hebben op verschillende manieren bijgedragen aan de voorbereiding. In 2023 zijn langs deze weg maar liefst twaalf bijeenkomsten verzorgd waar wethouders meer overzicht verkregen en hun invloed op landelijke ontwikkelingen hebben doen gelden. Voor het onderwerp Wonen en zorg is in 2023 intensief samengewerkt met de themagroepen Wonen, Welzijn en Zorg en Woningmarkt (Fysieke pijler). Samen met de Fysiek pijler is een G40-reactie gegeven op de internetconsultatie van het wetsvoorstel Versterken regie op de volkshuisvesting.

Vergunninghouders en Asiel

We kunnen wel stellen dat het thema Vergunninghouders en Asiel nog altijd zeer relevant is om binnen een themagroep bij elkaar te komen en om te overleggen over de opgaven die gemeenten hebben op de beleidsterreinen van opvang tot en met integratie. Het kabinet is in 2023 gevallen op dit thema, er is nog altijd geen zicht op een einde van de oorlog in Oekraïne, de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (hierna: Spreidingswet, zie [onze inbreng](#)) is begin 2024 in werking getreden en iedere week is het een uitdaging om

het aantal vluchtelingen op een goede manier op te kunnen vangen en indien zij een vergunning krijgen te huisvesten. Ook ervaren gemeenten nog altijd knelpunten in de uitvoering van de Wet inburgering 2021. Voor gemeenten is deze themagroep het enige overlegorgaan waar alle thema's van opvang tot en met integratie in samenhang besproken worden en waar goede voorbeelden gedeeld kunnen worden.

Binnen de G40 (themagroep Vergunninghouders en asiel en breed ook met andere themagroepen) is er in 2023 wederom constructief en veelvuldig meegedacht op welke wijze er gezorgd kan worden voor de opvang van asielzoekers en Oekraïners en huisvesting en integratie van vergunninghouders. In de integrale uitvoeringsagenda '[Van asiel tot en met integratie](#)' is benadrukt dat een integrale aanpak cruciaal is om de problemen in de asiel- en integratieketen het hoofd te kunnen bieden. Opvang, huisvesting en integratie zijn communicerende vaten. Indien de integratie niet goed verloopt, brokkelt het draagvlak voor asielopvang in de samenleving af. Andersom zorgt een niet juiste asielopvang of een vertraging in de huisvesting voor een slechte (start van de) integratie. In de in mei 2020 vastgestelde Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen staat aangegeven hoe het toekomstige opvanglandschap eruit moet komen te zien. Gebleken is dat de uitvoeringsagenda op punten niet goed realiseerbaar en niet duidelijk genoeg was. Deze uitvoeringsagenda wordt daarom in 2024 geactualiseerd en hierin moet duidelijk naar voren komen op welke manier de opvanglocaties gerealiseerd kunnen worden.

Ook het programma '[Een thuis voor iedereen](#)' is nog altijd belangrijk voor de themagroep. Het heeft de ambitie dat iedereen in 2030 een thuis zou moeten hebben en het gaat hierbij om alle aandachtsgroepen, waaronder vergunninghouders. Ook de opvang en begeleiding van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) moet uitvoerbaar en betaalbaar blijven voor gemeenten. De G40 heeft in 2022, in samenwer-

king met de G4 en de VNG, een succesvolle lobby gevoerd om verlengde opvang en begeleiding tot 21 jaar voor deze jongeren mogelijk te maken. Het Rijk heeft hiervoor een structurele financiering beschikbaar gesteld vanaf 2023. Samen met Nidos hebben G40 en VNG een handreiking opgesteld voor gemeenten die amv opvang bieden. Deze structurele financiering is cruciaal voor het bieden van een juiste begeleiding aan deze jongeren en de themagroep zal eventuele ontwikkelingen op dit thema dan ook nauwlettend in de gaten houden.

Omdat Integratie een belangrijk onderwerp is binnen de themagroep heeft de themagroep Platform31 opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de arbeidsmarktparticipatie van asielzoekers in Europa. Nu er een rechterlijke uitspraak ligt waarin wordt aangegeven dat asielzoekers langer mogen werken, wil de themagroep zicht op concrete handvatten om asielzoekers te ondersteunen richting werk en werkgevers.

Wonen Welzijn en Zorg

De themagroep Wonen, Welzijn en Zorg richt zich op huisvesting, zorg, begeleiding en ondersteuning van aandachtsgroepen. Een paar keer per jaar komen de bestuurders bijeen. In 2023 met sprekers van onder andere de VNG, ministerie van BZK, Platform31 en koploper-regio's. Zij deelden kennis over wonen en zorg, woonzorgvisies, regionale samenwerking en de huisvesting van aandachtsgroepen. De bestuurders van de themagroep hebben in het najaar van 2023 een bijdrage geleverd aan de discussie over de nieuwe [Wet versterking regie volkshuisvesting](#).

Veel van de knelpunten in de samenleving komen samen in deze themagroep en raken andere themagroepen. Integraal samenwerken is van belang. De themagroep legt een brug tussen het sociaal en fysiek

domein. In 2023 is de samenwerking verstevigd met de G40-themagroepen Zorg, Jeugd Onderwijs (ZJO) en Woningmarkt. Er waren gezamenlijke sessies tijdens de Bestuurlijke Netwerk Dagen met als thema's:

- Regionale samenwerking voor het realiseren van een thuis van iedereen
- Toekomstbeelden rondom huisvesting en zorg voor ouderen
- de Wet versterking regie volkshuisvesting.

Na de val van het kabinet is in de zomerperiode een bijdrage geleverd aan de G40-verkiezingsboodschap als inbreng voor de verkiezingsprogramma's van politieke partijen.

Tijdens de ambtelijke netwerkdagen is er aandacht voor kennisoverdracht en netwerkopbouw. Hiermee wordt het stedelijke netwerk van ambtenaren versterkt. Onderwerpen als 'Een thuis voor iedereen' woonzorgvisies en regionale samenwerking werden besproken. Samen met de themagroepen Woningmarkt, ZJO en Platform31 is een leerkring ontwikkeld over het maken van regionale afspraken over aandachtsgroepen. Deze leergang is bedoeld voor ambtenaren van G40-steden samen met ambtenaren van kleinere regionale gemeenten en het werkveld. De leergang vindt plaats in het eerste kwartaal van 2024.

Armoede en schulden

De themagroep Armoede en schulden kwam het afgelopen jaar regelmatig bijeen om ervaringen uit te wisselen en kennis te delen over diverse thema's. Zo organiseerden we vlak voor de zomer een bestuurlijke bijeenkomst over het herstel van vertrouwen in de overheid. Het Instituut van Publieke Waarden inspireerde ons met zijn visie op hoe gemeenten kunnen doen wat nodig is.

Hoewel er veel (inkomens)ondersteuning mogelijk is, bereikt deze vaak niet de mensen die het nodig hebben. Regelingen worden niet aangevraagd vanwege complexiteit, schaamte of angst voor terugbetaling. De gemeente Gent deelde met de themagroep haar aanpak van automatische toekenning van regelingen. We erkennen de invloed van communicatie op het zoeken of aanvaarden van hulp. Denk aan de negatieve connotatie van het woord 'toeslag' en de stigmatiserende foto's bij artikelen over dakloosheid. In november is de themagroep hierover in gesprek gegaan met Platform31, Fontys en een ervaringsdeskundige. Dit resulteerde in een praatplaat over taal en beeldvorming, met adviezen voor gemeenten.

Het thema bestaanszekerheid staat hoog op de agenda. Steeds meer inwoners hebben moeite om rond te komen, zelfs mensen met goed-betaalde banen. Tijdens een ambtelijke netwerkdag zijn we hierover in gesprek gegaan, samen met de themagroep Sterke keten. Op basis van deze inbreng, heeft de themagroep het manifest '[Geen pleisters meer!](#)' opgesteld en aangeboden aan de Tweede Kamer. Ook binnen het schuldendomein waren er veel ontwikkelingen. De verkorting van de aflosperiode van de Wsnp en Msnp biedt inwoners meer perspectief. Tegelijkertijd beperkt dit de tijd waarin een inwoner samen met de gemeente kan werken aan financiële zelfredzaamheid. Binnen de themagroep hebben we uitvoerig besproken wat dit betekent voor de inrichting van financiële begeleiding en nazorg. Ook hebben we via de VNG en Divosa input geleverd voor de uitwerking van de basisdienstverlening. Tot slot waren er het afgelopen jaar ook digitale bijeenkomsten. Purpose heeft de themagroep meegenomen in de mogelijkheden om de effecten van dienstverlening (in het sociaal domein) te meten en monitoren. En Certin heeft uitgelegd hoe callcentertechnieken kunnen bijdragen aan de gemeentelijke taak van vroegsignalering.

Pijler Fysiek

Algemeen

Het jaar 2023 was voor de Fysieke pijler het eerste volledige jaar in nieuwe bezetting na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022. Met vier volledige themagroepen, Woningmarkt, Duurzaamheid, Leefomgeving en stedelijke transformatie en Slimme duurzame verstedelijking en mobiliteitsvernieuwing, is de pijler in volle vaart aan de slag gegaan. Met als kers op de taart een extra inspanning op het thema 'circulair bouwen'. De steden Almere, Tilburg, Hengelo, Delft, Dordrecht en Apeldoorn zetten extra in op de uitdagingen binnen het fysieke domein door kennis te delen en de stedelijke belangen te behartigen via lobby. Dit doen zij bestuurlijk als themagroep voorzitter en ambtelijk als secretaris van een themagroep. In 2023 zijn veelbelovende resultaten geboekt. Vaak in samenwerking met de VNG, maar ook zelfstandig als G40-stedennetwerk.

Thema Circulair bouwen: het ondertekenen van het manifest 'Het Nieuwe Normaal'

Namens de G40 trekt Tilburg de ontwikkeling van het circulair bouwen. In 2023 zijn de steden Tilburg, Roosendaal, Nijmegen, Helmond, Ede, Delft, Hilversum, Groningen, Leeuwarden, Amersfoort, Zwolle, Leiden en Amstelveen enthousiast aan de slag gegaan met de evaluatie van enkele projecten (bouw, infra of anders). Door het hanteren van een gezamenlijke taal over circulair bouwen moet de ontwikkeling naar 'Het Nieuwe Normaal' makkelijker worden. In december 2023 ondertekende wethouder Bas van der Pol (Tilburg) namens het G40-stedennetwerk het manifest van '[Het Nieuwe Normaal](#)'. Met de ondertekening van dit manifest wil het G40-stedennetwerk zich inzetten om de ontwikkeling van het circulair bouwen in Nederland te versnellen. Andere ondertekenaars

zijn: de G4–steden, het Rijksvastgoedbedrijf en grote bouwbedrijven als Heijmans, DuraVermeer, BAM. Een veelbelovende ontwikkeling!

Themagroep Woningmarkt

In samenwerking met twee themagroepen uit de Sociale pijler heeft de themagroep Woningmarkt namens de G40–steden een [consultatie–reactie](#) ingediend op de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv). Deze belangrijke regiewet heeft veel impact op het gemeentelijke beleidsterrein Wonen en Zorg. De wet wil meer regie op het realiseren van betaalbare woningen (huur/koop) en het bewerkstelligen van fair share–afspraken voor de huisvesting van aandachtsgroepen in de regio op basis van een regionale woonzorgvisie en prestatieafspraken met corporaties. De Wvrv is een ambitieuze wet, met veel mitsen en maren. Maar het uiteindelijke doel, meer regie op de te realiseren aantallen woningen en daarmee ook een thuis te creëren voor aandachtsgroepen, is meer dan welkom. Hierin werkt de G40 samen met de VNG en de G4.

Aan het eind van 2023 heeft Delft, mede naar aanleiding van de [G40/BZK/Neprom-netwerkreis](#) naar Hengelo en Enschede, zich ambtelijk en bestuurlijk ingespannen voor het lobbydocument ‘[Uitvoeringsagenda Wonen](#)’ voor de formatie en de leden van de Tweede Kamer. De uitvoeringsagenda is een langjarig commitment van de betrokken partijen om jaarlijks 100.000 toekomstbestendige woningen te realiseren, waarvan dertig procent sociaal en twee derde betaalbaar, om het nijpende woningtekort tegen te gaan. De Uitvoeringsagenda Wonen is ondertekend door Aedes, Bouwend Nederland, G40, IPO, IVBN, NEPROM, NVM, VNG, Vereniging Eigen Huis, Vastgoed Belang, WoningBouwersNL en de Woonbond. Met de uitvoeringsagenda vragen deze partijen aan de politiek om dit initiatief daadkrachtig te steunen en de grote woningnood gezamenlijk met meer urgentie aan te pakken.

Themagroep Leefomgeving en stedelijke transformatie

Onder voorzitterschap van de steden Delft en Deventer focust de themagroep Leefomgeving en stedelijke transformatie zich op het bij elkaar brengen van de grote opgaven in de fysieke leefomgeving die samenkomen bij gemeenten én hoe die onder de Omgevingswet kunnen worden uitgevoerd. Met als beoogd resultaat, aan het einde van deze periode (2022–2026), het vergroten van de uitvoerbaarheid van deze gecombineerde grote opgaven onder de Omgevingswet. Enerzijds door uitwisseling van kennis en versterken van samenwerking met andere overheden, anderzijds door beïnvloeding van beleid en sturing van Rijk en provincie. In 2023 zijn de opgaven, de dilemma’s daarin én de actuele thema’s verkend.

Ambtelijk is het thema ‘water en bodem sturend’ verkend en is de ambtelijke leerkring Omgevingswet met de VNG en de G4 in 2023 voortgezet als voorbereiding op het in werking treden van de Omgevingswet. Bestuurlijk is ingezet op het programma Mooi Nederland en de Contourennotitie Ruimte in aanloop naar de nieuwe rijksnota Ruimte. In het programma ‘Mooi Nederland’ staat ruimtelijke kwaliteit centraal. Het programma werkt aan een gedeeld beeld van de toekomst van Nederland en regelt nieuwe concepten voor de inrichting van gebieden. Het landelijke programma Stedelijke Transformatie heeft ook in 2023 weer een grote bijdrage geleverd aan de kennisdeling. In het programma bundelen overheden, marktpartijen en kennisinstellingen de krachten om de nodige transformatie van bestaande stedelijke gebieden te intensiveren en te versnellen. Zo waren het jaarcongres in Nijmegen en het bestuurdersdiner weer een groot succes.

Themagroep Duurzaamheid

De steden Dordrecht, Hengelo en Zaanstad zetten zich in voor de G40–steden op het thema Duurzaamheid. De themagroep Duurzaamheid speelt actief in op ontwikkelingen in de samenleving. Zij speelt actief in op wat er gebeurt in de wereld, inclusieve energietransitie, energierechtvaardigheid, brede welvaart, robuust, energie voor en door onze inwoners en ondernemers, lokaal eigenaarschap. De themagroep behartigt de G40–belangen die betrekking hebben op verduurzamen en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving, energiearmoede, energiesysteem, netcongestie en energiebronnen. In drie position papers beschrijft de themagroep de standpunten van de G40–steden. Deze worden ingezet om de public affairs activiteiten te ondersteunen. Thema's van deze position papers zijn: Verduurzamen en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving, Rechtvaardige energietransitie en Wet collectieve warmtevoorziening.

Tijdens de bestuurlijke en ambtelijke bijeenkomsten, online en op de netwerkdagen, zijn inspirerende sprekers uitgenodigd om hun visie op en kennis van belangrijke duurzaamheidsthema's te delen met het netwerk. Denk aan Paul Schenderling (auteur van 'Er is leven na de groei'), Marjolein Dieperink (bijzonder hoogleraar Klimaatverandering en energietransitie aan de VU), Tom Middendorp (expert Klimaat en Veiligheid) en Kees Vendrik (Nationaal Klimaat Platform). Ook sprekers van TNO, EnergieSamen, Energie Beheer Nederland, BNG Bank en bestuurders uit eigen gelederen waren te gast.

In 2023 introduceerde de themagroep de 'expertsessie'. Hierin wordt een specifiek thema diepgaand behandeld en bespreken de aanwezigen de gewenste acties, bijvoorbeeld over de aanpak van 'netcongestie'. Ambtelijk maakte de themagroep zich hard voor het leggen van dwarsverbanden met de andere themagroepen van het G40–stedennetwerk.

Tijdens de bestuurlijke en ambtelijke netwerkdagen kwamen thema's aan bod als: duurzaamheid voor bedrijven en energiearmoede.

De lobby nam in de themagroep uiteraard ook weer een belangrijke plek in ([lees meer hierover](#)). Tijdens structurele overleggen met vertegenwoordigers van de G40, verschillende gemeenten, de VNG en G4 worden relevante thema's behandeld, zoals: het mogelijk maken voor VvE's om te kunnen verduurzamen, het behouden van de salderingsregeling zonnepanelen, aandachtspunten voor de financiering van warmtenetten en het Wetsvoorstel warmtetransitie. Diverse acties werden gezamenlijk voorbereid en uitgevoerd. Denk aan: het onder de aandacht brengen van de position papers, het delen van de focuspunten van de themagroep met nieuwe Kamerleden en inbreng leveren aan debatten.

Themagroep Slimme duurzame verstedelijking en mobiliteitsvernieuwing

De steden Dordrecht en Apeldoorn zijn de trekkers van het thema Slimme duurzame verstedelijking en mobiliteitsvernieuwing. Dit jaar stond in het teken van de start van het DMI–ecosysteem (Dutch Metropolitan Innovation). De adviescommissie Nationaal Groeifonds kende aan dit ecosysteem een bedrag van 85 miljoen toe voor de komende vijf jaar. Er zijn zeven koplopersteden (Almere, Amersfoort, Apeldoorn, Dordrecht, Heerlen, Helmond en Zwolle) betrokken. De ambtelijke werkgroep heeft uit de verschillende aanbiedingen de keuze gemaakt welke toepassing het beste bij de opgave en programmering van betreffende stad past. Hierbij trokken de steden nauw met elkaar op en is er kennis uitgewisseld. In oktober werden de eerste opdrachten toegekend.

Tijdens de ambtelijke en bestuurlijke netwerkdagen is samen met de themagroep Leefomgeving en stedelijke transformatie het thema

‘water en bodem sturend’ verkend, waarbij de meerwaarde van het gebruik van data en *digital twins* extra is benadrukt. Om te laten zien en te ervaren hoe digitalisering en data bijdragen aan de grotere opgaven van de steden. Vanuit de ontwikkeling van het DMI-ecosysteem zijn toepassingen die nog beschikbaar waren, toegelicht aan de G40-steden om hun voordeel mee te doen bij verstedelijkingsopgaven.

Met Communities of Practices (CoP) is een aantal procesvragen boven tafel gehaald. De CoP's zijn opgezet rond de thema's 'gebiedsontwikkeling', 'datagedreven werken', 'smart mobility' en de citydeal 'Een slimme stad, zo doe je dat.' Het was best een uitdaging om de CoP niet te abstract te maken, zodat er ook best practices uitkomen. In 2024 wordt hier een vervolg aan gegeven binnen de ontwikkeling van het DMI-ecosysteem. Een van de conclusies van de Communities of Practice is dat ze nog praktischer moeten worden, zodat er best practices uitkomen. Dit zal binnen het DMI-ecosysteem volgend jaar worden voortgezet.

Overige themagroepen

Thema Financiën

Het belangrijkste aandachtspunt voor de themagroep Financiën in 2023: het ravijnjaar 2026 en verder. Hoewel dit geen specifiek G40-probleem is, maar alle gemeenten raakt, zijn wij als G40 nauw betrokken bij de VNG in de discussie hierover met het kabinet. De G40 steunt het pleidooi voor het terugdraaien van de korting op het accres en de opschalingskorting (dé 3 miljard euro), de invoering van een goede indexeringssysteem voor het gemeentefonds en de vermindering van het aantal specifieke uitkeringen. Door de val van het kabinet is hiervoor geen oplossing gekomen voor de kortingen op het gemeentefonds. Daarnaast was 2023 het eerste jaar van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. In 2023 is een aantal vervolgonderzoeken gestart. Het is voor de G40 van belang dat deze onderzoeken doorgaan, vooral het onderzoek naar de grootstedelijkheid van gemeenten.

Thema Interbestuurlijke samenwerking

De themagroep IBS (Interbestuurlijke Samenwerking) heeft het afgelopen jaar een position paper opgesteld. Dit gebeurde op basis van een aantal bestuurlijke gesprekken (onder andere over de Spreidingswet) en ambtelijke werksessies (onder andere over de woningmarkt en ondersteuning MKB). Ook had de themagroep enkele reflectiegesprekken met Caspar van de Berg (hoogleraar RUG) om het paper aan te scherpen. Daarnaast organiseerde de themagroep een gesprek met de minister van BZK Hanke Bruins Slot op de bestuurlijke netwerkdag op 31 mei in Amersfoort. Het paper werd vervolgens door het dagelijks bestuur van de G40 vastgesteld en gepresenteerd tijdens de ambtelijke netwerkdag op 16 november in 's-Hertogenbosch.

Het position paper vormde onder andere de basis voor de een aantal lobby-acties richting Kamerleden in het kader van de verkiezingen. Ook gaf het inbreng voor onze public affairs-strategie.

Ook investeerde de themagroep in de relatie met ministerie van BZK en de VNG. Zo gaf de themagroep [reactie](#) op de Kamerbrief over de '[Actie-agenda Sterk Bestuur](#)' en deed mee in een aantal sessies van BZK over de reactie op het rapport '[Elke regio telt!](#)'. Ten slotte ondersteunde de themagroep zijn voorzitter Jan Hamming bij zijn inbreng namens de G40 in de bestuurlijke adviesgroep die de VNG adviseerde over de reactie op Elke Regio telt!.

Thema Veiligheid

In de bestuurlijke themagroep Veiligheid bespreken de G40-burge-meesters tijdens de netwerkdagen de actualiteiten, knelpunten, aanpakken en nieuwe wetgeving op het gebied van de veiligheid. Doorgaans is ook het ministerie van Justitie en Veiligheid aanwezig bij deze besprekingen. De agenda wordt bepaald door de deelnemers. Het secretariaat ligt bij het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

Ook in 2023 blijkt een aantal onderwerpen nog steeds actueel, zoals het vuurwerkverbod, maatschappelijke onrust, jeugd en wapens en cybercrime. De discussie over vuurwerk heeft zich intussen, in het kader van het toenemend aantal explosies, verbreed naar de ongewenste toegankelijkheid tot zwaar vuurwerk door het jaar heen. Er is daarnaast zorg over de mogelijkheid dat toegenomen spanningen in de wereld overslaan op gemeenschappen in Nederland. Deelnemers van de themagroep delen hierover hun werkwijze en ervaring. En een onderwerp dat steeds meer aandacht vraagt: online aangejaagde ordeverstoring. Oproepen online kunnen in snel tempo uitgroeien tot een onhanteer-

bare risicosituatie. De themagroep deelt de mogelijkheden van wat gemeenten al kunnen doen en formuleert de wensen over waar een leemte ligt.

Themagroep Europa

Het jaar 2023 stond bij themagroep Europa in het teken van kennisdelen en het versterken van het Europa-bewustzijn. Het jaarwerkplan was hier de basis voor.

Het onderzoeksrapport Europeanisering van Hans Vollaard van de Universiteit van Utrecht was in 2023 een jaar lang goede aanleiding om ambtelijk over dit thema door te praten. Bestuurlijk is het in 2024 gepresenteerd.

De samenwerking met Platform31 heeft zich vertaald in een informatieve en interessante interactieve bestuurlijke bijeenkomst in Hengelo. Daar hebben we een voorbeeld gezien van herontwikkeling van de markt en een toelichting gekregen hoe EU-subsidies hierbij geholpen hebben. Ambtelijk is er een presentatie gegeven van de mogelijke fondsen waar gemeenten gebruik van kunnen maken. Verder is de geactualiseerde netwerkaart gepresenteerd in het voorjaar van 2023.

In september was er een werkbezoek naar Helsinki en Tallin samen met de themagroep Duurzame verstedelijking en slimme mobiliteit. Tijdens deze reis hebben we gezien hoe aan het belang van Europa voor ontwikkelingen in gemeenten handen en voeten gegeven kan worden. Deze steden zijn innovatief op het gebied van duurzaamheid en het gebruik van slimme toepassingen met inzet middelen uit Europese fondsen.

Tijdens de laatste ambtelijke netwerkdag zijn we door de VNG bijgepraat over het *position paper* voor het nieuwe cohesiebeleid. Dit zal de komende jaren onderwerp van gesprek zal blijven. Verder hebben drie gemeenten, in het kader van kennisdeling, verteld wat zij in Europa

doen en waarom. Het thema was ‘Gemeenten in Europa: wat hebben gemeenten te halen in Brussel en hoe pak je dat aan?’ Presentaties waren er van Mira Hamraoui van gemeente Assen, de Noord-Nederlandse steden, de Twentse steden door Bart Molenkamp. Tot slot een toelichting door Max van Dijk van gemeente Breda op de Bredase inzet en de Brabantse samenwerking.

De ambtelijke themagroepen zijn tijdens de ambtelijke netwerkdagen goed bezocht, met gemiddeld ruim twintig deelnemers. De bestuurlijke themagroepsessies bleken last te hebben van concurrentie van andere themagroepen en daardoor was er elke keer maar een kleine groep deelnemers.

Informatie over de G40-steden

De G40 is een netwerk van eenenveertig Nederlandse steden met samen ruim 5 miljoen inwoners. Deze steden buigen zich in pijlers en thema-groepen over de vele thema's en vraagstukken waarmee zij te maken hebben. Het netwerk spant zich in om daarover kennis met elkaar te delen en te ontwikkelen. Het andere belangrijke doel van het netwerk is het vragen van aandacht van het Rijk voor de juiste randvoorwaarden waaronder de steden hun werk kunnen doen. Partnerschap is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Zowel in de belangenbehartiging als in de kennisuitwisseling werkt de G40 samen met andere organisaties, zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de G4, M50, P10, K80 en Platform31, dé kennispartner van de G40.

Meer informatie over de G40, onder andere over de pijlers en de thema-groepen, staat op www.g40stedennetwerk.nl.

De 41 gemeenten van de G40 zijn: Alkmaar, Almelo, Almere, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Amstelveen, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Breda, Delft, Deventer, Dordrecht, Ede, Eindhoven, Emmen, Enschede, Gouda, Groningen, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerlen, Helmond, Hengelo, 's-Hertogenbosch, Hilversum, Hoorn, Leeuwarden, Leiden, Lelystad, Maastricht, Nijmegen, Oss, Roosendaal, Sittard-Geleen, Schiedam, Tilburg, Venlo, Zaanstad, Zoetermeer en Zwolle.

